

Jakub Zgierski

Bolszewicka rewolucja seksualna

Jak skończył się bolszewicki eksperyment?

Wyzwolenie po bolszewicku

Wbrew powszechnemu przekonaniu pierwsza rewolucja seksualna wcale nie wybuchła w latach 60. XX wieku w Europie Zachodniej i w Stanach Zjednoczonych. Doszło do niej czterdzieści lat wcześniej – w Rosji opanowanej przez bolszewików. Po rewolucji październikowej w 1917 roku komuniści pod przywództwem Włodzimierza Lenina znieśli obowiązującą dotychczas Konstytucję Rosji z 1906 roku, teoretycznie likwidując prawną podstawę penalizacji homoseksualizmu. Nowa ustawa zasadnicza z 1918 roku, jak i kolejna – już Związku Socjalistycznych Republik Sowieckich – z 1922 roku wraz z uzupełnieniem z 1924 roku nie zawierały przepisów karnych wymierzonych w osoby homoseksualne¹. W zakresie praw kobiet główną rolę odegrał natomiast Żenotdieł, czyli utworzony w 1919 roku urząd do spraw kobiet przy Radzie Komisarzy Ludowych, któremu przewodziła Aleksandra Kołontaj. Za sprawą jej działalności Sowiety stały się pierwszą ojczyzną totalnej wolności seksualnej, którą w oficjalnym przekazie szerzyła nawet państwowa propaganda. Warto wskazać, że w feministycznej wizji, którą próbowały urzeczywistnić bolszewickie działaczki, komunalne stołówki, pralnie czy placówki wychowawcze miały wyzwolić kobiety od trudów zajmowania się domem i dziećmi².

Totalna wolność seksualna

Przy tym zagadnieniu należy obowiązkowo powołać się na ustalenia socjologa rosyjskiego pochodzenia Pitirima A. Sorokina – profesora Uniwersytetu Harvarda w Cambridge w stanie Massachusetts, który w 1956 roku wydał publikację „Amerykańska rewolucja seksualna”. W swojej książce

¹ Weston F., *Bolshevik decriminalisation of homosexuality – intentional or oversight?*, marxist.com, 18.04.2018, dostęp online: <https://www.marxist.com/bolshevik-decriminalisation-of-homosexuality-intentional-or-oversight.htm>.

² Maciejewski J., *Ludzie czerwonego mroku. Rewolucja październikowa – kulisy krwawego terroru*, Kraków: Wydawnictwo M, 2017, s. 276-277.

poruszył m.in. wątek przemian obyczajowych, które nastąpiły po rewolucji bolszewickiej: „W pierwszej fazie rewolucji jej liderzy rozmyślnie starali się zniszczyć małżeństwo i rodzinę. Wolną miłość wychwalała urzędowa teoria »szklanki wody«. Jeśli ktoś chce pić – głosiła partia – nie jest ważne, jakiej szklanki użyje do zaspokojenia pragnienia. Tak samo nie jest ważne, jak zaspokoi pragnienie seksualne”. To jednak nie koniec rewelacji. Jak wskazuje badacz, pod rządami bolszewików “zniesiono prawne rozróżnienie między małżeństwem i przygodnym stosunkiem seksualnym”. Innymi słowy, “prawo komunistyczne odnosiło się jedynie do »umów« między mężczyznami i kobietami o zaspokojeniu pożądań na określony bądź nieokreślony okres – rok, miesiąc, tydzień, nawet na jedną noc. Można było zawrzeć małżeństwo i rozwieść się tyle razy, ile tylko się chciało”. Co ważne, Sorokin podkreśla, że “każde z małżonków uzyskiwało rozwód bez powiadomienia drugiego. Tych »małżeństw« nawet nie trzeba było rejestrować. Bigamia, a nawet poligamia w nowym ustroju prawnym była dozwolona. Aborcję ułatwiały instytucje państwowe”³. Niezaprzeczalnie pod tym względem Sowietów wyprzedzili swoją epokę.

Państwo postępu

Bolszewickie “wyzwolenie” to nie tylko depenalizacja homoseksualizmu, ale również szereg innych ważnych reform społeczno-kulturowych. Komisarjat Zdrowia pod przewodnictwem Nikołaja Siemiaszki, profesora Uniwersytetu Moskiewskiego, wspierał ruch wyzwolenia homoseksualistów, legitymizując autorytetem swojej instytucji postępowych badaczy, którzy dowodzili naturalności tego typu praktyk na polu naukowym⁴. Są również opisane przypadki lekarzy przeprowadzających operacje chirurgiczne lub terapie hormonalne, które miały zmienić płeć pacjentów. Sowiecka armia bynajmniej nie była wolna od tego typu nowinek, włączając w to transseksualnych żołnierzy. W 1923 roku dr Grigory Batkis, wykładowca na Uniwersytecie Moskiewskim, kierujący Instytutem Higieny Społecznej, opublikował artykuł „Rewolucja Seksualna w Rosji” (wkrótce przetłumaczony na język niemiecki), w którym podkreślał, że sowieckie “prawo nie interweniuje w przypadku jakichkolwiek relacji seksualnych między dwiema

³ Sorokin P. A., *Amerykańska rewolucja seksualna*, Wrocław: Wydawnictwo Wektory, 2020, s. 104-106.

⁴ Healey D., *Homosexual Desire in Revolutionary Russia. The Regulation of Sexual and Gender Dissent*, Chicago: University of Chicago Press, 2001, s. 126-129.

dorosłymi osobami, które nie są przymuszane i poddawane presji”, ponieważ “stosunki seksualne tego typu są traktowane jako prywatna sprawa zaangażowanych osób”. W przeświadczeniu dr. Batkisa “pytanie o publiczną moralność jest w świetle prawa nieistotne. Akty homoseksualne, sodomii i jakiegokolwiek inne formy seksualnej przyjemności mają taki sam legalny status jak wcześniej wymienione. Podczas gdy europejskie przepisy definiują wszystkie z nich jako odstępstwa względem publicznej moralności, legislacja sowiecka nie dostrzega różnicy między homoseksualizmem i tzw. naturalnym stosunkiem”⁵. Z przytoczonego opisu wyłania się obraz Sowietów jako niezwykłego postępowego państwa.

Skutki rewolucji seksualnej w Rosji

Rezultaty rewolucji seksualnej okazały się łatwe do przewidzenia: plaga rozwodów, masa porzuconych dzieci, aborcja na skalę przemysłową, pogorszenie się sytuacji kobiet, epidemia chorób wenerycznych oraz wzrost liczby zaburzeń psychicznych⁶. Jak wskazuje Marek Czachorowski, drogą rewolucji seksualnej bolszewikom udało się stworzyć całe pokolenie ludzi samotnych, wrogich sobie i dlatego słabych wobec wszechpotężnego państwa. Zniszczenie poczucia dobra i zła w sferze seksualnej zasiało wrogość w rodzinie: rodziców do dzieci (jako niepożądanych intruzów) i dzieci do rodziców (jako nie z miłości powołujących na świat). W jego przekonaniu komuniści byli świadomi wpływu polityki seksualnej na świadomość obywateli. Rozumieli również, że uderzenie w rodzinę, czyli podstawową komórkę społeczeństwa, musi prędzej czy później poskutkować jego dekompozycją⁷. Historyk i badacz marksizmu Krzysztof Karoń podkreśla z kolei, że wśród robotników żyjących w komunach, ideologizowanych w duchu seksualnego wyzwolenia, zanikała chęć oraz motywacja do pracy. Można było zauważyć wzrost postaw

⁵ Batkis G., *The Sexual Revolution in Russia*, marxist.com, 02.05.2018, dostęp online: <https://www.marxist.com/the-sexual-revolution-in-russia.htm> [tłum. własne].

⁶ Sorokin P. A., *op. cit.*

⁷ Czachorowski M., *Spuścizna radzieckiej rewolucji seksualnej* [w:] „Ethos”, 1998, nr 3 (43), Lublin: Instytutu Jana Pawła II KUL, s. 259-260, dostęp online: http://dlibra.kul.pl/Content/30267/21_spuscizna_radzieckiej_rewolucji.pdf.

roszczeniowych przy jednoczesnym spadku wydajności produkcji w fabrykach i zakładach pracy⁸.

Dialektyka rewolucji

Wspomniany wcześniej Pitirim A. Sorokin zwrócił uwagę na dialektyczny charakter rewolucji bolszewickiej, która w jego przekonaniu dzieliła się na dwa etapy: przed zdobyciem władzy i po zdobyciu władzy. W latach 1918-1926 Sowieci zwalczali kontrewolucję, czyli siły przeciwne ich rządowi. W tym okresie w interesie komunistów było destabilizowanie starego systemu i osłabianie społeczeństwa od środka. Szerzenie demoralizacji czy promowanie antywartości wprowadzało anarchię, pogrążając tym samym ludzi w bezsilności oraz odbierając im możliwość skutecznego stawiania oporu nowym władzom. Jak wskazał Sorokin, w pierwszej fazie rewolucji były niszczone wszelkie normy moralne i zasady życia społecznego, które przeciwstawiły się bolszewickiemu postępowi obyczajowemu. Natomiast w drugiej fazie wcześniej tępiące wzorce kultury nagle okazały się metodą na opanowanie anarchii i przywrócenie ładu⁹. Rządzący nie propagowali ich jednak ideowo, tylko z politycznego wyrachowania i chęci utrzymania się u władzy. Podobne wnioski wysnuł filozof Leszek Kołakowski, zauważając, że dalsza destabilizacja rodziny musiałaby doprowadzić do destrukcji całego państwa. Rewolucja seksualna potrzebna była jedynie na pewnym etapie budowania systemu totalitarnego, ponieważ służyła tworzeniu nowego człowieka – złamanego i w pełni podporządkowanego władzy¹⁰. Ostrej zmiany kursu w zakresie przemian obyczajowych dokonał następcą Włodzimierza Lenina – Józef Stalin.

Strategia Stalina

Gdy Józef Stalin pod koniec lat 20. osiągnął pełnię władzy w Związku Sowieckim, zaczął hamować rewolucyjne nowinki, kierując się przy tym czystym pragmatyzmem. Otóż kiedy trwał proces niszczenia starego ładu, wszelkie formy destrukcji tylko w tym pomagały. Sytuacja uległa jednak zmianie, gdy bolszewicka władza okrzepła, miażdżąc ostatni opór kontrewolucjonistów – wówczas należało przystąpić do budowy nowego

⁸ Karoń K., *Historia antykultury*, Warszawa: Wydawnictwo Key4, 2018, s. 393.

⁹ Sorokin P. A., *op. cit.*

¹⁰ Czachorowski M., *op. cit.*, s. 259.

systemu, a do tego celu potrzeba było zarówno zdyscyplinowanych pracowników, jak i posłusznych żołnierzy¹¹. Józef Stalin chciał postawić na rozwój przemysłu i armii, ale nie mógł tego zrobić, mając pod sobą masy zdegenerowanych ludzi, którzy oddawali się przyjemnościom cielesnym, ale w żadnym razie nie myśleli o konstruktywnej pracy. Ponadto swoboda w dokonywaniu aborcji, czyli zabijaniu nienarodzonych dzieci, doprowadziła do gwałtownego spadku przyrostu naturalnego oraz starzenia się społeczeństwa¹². Pod przywództwem Józefa Stalina w rosyjskim społeczeństwie ponownie zaczął obowiązywać tradycyjny model rodziny. Jego polityka skupiła się na promocji macierzyństwa, zarazem poddając represjom mniejszości seksualne. W konsekwencji nastąpił szybki rozwój gospodarki oraz kultury. Powstawały nowe szkoły, uniwersytety, szpitale i instytucje badawcze. Do łask wróciła klasyczna literatura i sztuka. Znacznie osłabły prześladowania religijne, a Kościół prawosławny na nowo został otoczony czcią. Można powiedzieć, że przywrócenie “konserwatywnych” wartości w zakresie etyki seksualnej, a raczej ich namiastki bądź pewnego rodzaju protezy, pozwoliło Stalinowi na przekierowanie społecznej energii ze sfery biologicznej na konstruktywną pracę i rozwój.

¹¹ Sorokin P. A., *op. cit.*

¹² Czachorowski M., *op. cit.*, s. 260.